กระบวนการการให้อภัยของผู้เสียหาย: กรณีศึกษาเยาวชนที่ได้รับบาดเจ็บสาหัสจากคดีอาญาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง

Forgiveness Process of Injured Persons: A Case Study of the Seriously Injured Youths from the Criminal Case of the Central Juvenile and Family Court

พิมพ์ชนก มะโนทำ
Pimchanok Manotham
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
อมราพร สุรการ
Amaraporn Surakarn
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุพัทธ แสนแจ่มใส
Supat Sanjamsai
คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Received: 16 July 2021 **Revised: 29 July 2021** **Accepted: 2 August 2021**

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อค้นหาประสบการณ์การให้อภัยของผู้เสียหายที่เป็นเยาวชนที่ได้รับบาดเจ็บสาหัสจากคดีอาญาในศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง โดยใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ แบบกรณีศึกษา เก็บข้อมูลโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลคือ ผู้เสียหายเพศชาย อายุ 15-18 ปี ที่ได้รับบาดเจ็บสาหัสจากคดีอาญาในศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง จำนวน 8 ราย และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา ตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลด้วยวิธีการเทคนิคสามเส้าด้านทฤษฎีและด้านผู้วิจัย ผลการศึกษา พบว่ากระบวนการให้อภัยของผู้เสียหายที่เป็นเยาวชนที่ได้รับบาดเจ็บสาหัสจากคดีอาญาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง ประกอบไปด้วย 6 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1) การรับรู้ความรู้สึกทางลบ ขั้นที่ 2) การทำความเข้าใจความรู้สึกทางลบ ขั้นที่ 3) การประเมินสถานการณ์ ขั้นที่ 4) การจัดการความคิดและความรู้สึก ขั้นที่ 5) การตัดสินใจให้อภัย ขั้นที่ 6) พฤติกรรมการให้อภัย ข้อค้นพบในการศึกษาครั้งนี้ สามารถนำไปเป็นข้อมูลให้ศาลเยาวชนและครอบครัวพัฒนาออกแบบโปรแกรมการให้คำปรึกษาเพื่อเสริมสร้างการให้อภัยตาม

องค์ประกอบของกระบวนการให้อภัยของผู้เสียหาย และให้นักจิตวิทยาได้นำไปใช้ให้คำปรึกษาผู้เสียหายและครอบครัวต่อไป
คำสำคัญ: กระบวนการให้อภัย, ผู้เสียหาย, เยาวชนที่ได้รับบาดเจ็บสาหัส

Abstract

The purpose of this study was to find the process of forgiveness in seriously injured youths from the criminal case of the central juvenile and family court. This study used qualitative research method of case study. The data were collected using in-depth interview method. The key informants of this research were 8 injured persons who were seriously injured from the criminal case of the central juvenile and family court. The collected data were analyzed by content analysis method and verified the reliability of the data using triangulation and investigator triangulation technique. The results of this research showed the forgiveness process of seriously injured youths from the criminal case which could be divided into six stages: 1) perception of negative feeling; 2) understanding negative feelings; 3) situational evaluation; 4) managing thoughts and feelings; 5) deciding to forgive; 6) forgive behaviors. The findings would be useful for the central juvenile and family court as guidelines for developing programs to strengthen forgiveness based on elements of the forgiveness process. In addition, it could be a guideline for psychologists to counsel the injured persons and their families in the justice system.
Keywords: forgiveness process, injured persons, seriously injured youths

บทนำ

ปัจจุบันปัญหาทะเลาะวิวาทของวัยรุ่นมีลักษณะการกระทำที่รุนแรงมากขึ้น มีการใช้อาวุธที่ร้ายแรง เช่น อาวุธมีด อาวุธปืน หรือระเบิด เพื่อทำร้ายฝ่ายตรงข้าม (สรวงธร นาวาผล และพรรณี บัวเล็ก, 2561: หน้า 260; ปทิตตา รัตนจิระพงศ์, 2560: หน้า 1) และส่วนใหญ่ผู้กระทำผิดเป็นนักเรียนวัยรุ่นอายุ 15 – 18 ปี และผู้เสียหายก็มักจะเป็นเยาวชนวัยเดียวกันที่อยู่ต่างสถาบันหรือเป็นคู่อริกันมาก่อน (สรยุทธ จิโรภาส, 2558: หน้า 94-95) จากสถิติประเทศไทยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2557 - 2559 มีเยาวชนอายุ 15 - 19 ปี เสียชีวิตจากการถูกทำร้ายจำนวน 660 คน ซึ่งถือว่าอยู่ในระดับสูง ต่อประชากร 1 แสนคน (กองโรคไม่ติดต่อ กรมควบคุมโรค, 2560) เมื่อมีผู้ที่ได้รับผลกระทบและความเสียหายจากการทะเลาะวิวาท จึงนำมาสู่การดำเนินคดีทางอาญาเพื่อการจับกุมตัวผู้กระทำผิดเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม

ผู้เสียหายจากการทะเลาะวิวาทถือว่าเป็นเหยื่ออาชญากรรมรูปแบบหนึ่ง โดยผลจากความรุนแรงของปัญหานี้ก่อให้เกิดผลกระทบต่อชีวิตและร่างกายของผู้ตกเป็นเหยื่อ เช่น บาดเจ็บสาหัส สูญเสียอวัยวะสำคัญ พิการ ทุพพลภาพ ถึงแก่ชีวิต เป็นต้น ส่งผลให้ผู้เสียหายไม่สามารถใช้ชีวิตได้อย่างปกติสุข เกิดผลกระทบทาง

จิตใจที่นำไปสู่การเกิดบาดแผลทางจิตใจ (Malizia, 2017) สอดคล้องกับสถิติของเหยื่ออาชญากรรมในสหรัฐอเมริกา พบว่าร้อยละ 50 -70 ของบุคคลที่ตกเป็นเหยื่อ จะมีบาดแผลทางจิตใจ มีความเครียดในชีวิตและพัฒนามาสู่โรคเครียดหลังผ่านเหตุการณ์ร้ายแรง (Post-Traumatic Stress Disorder) (Amstadter, McCart, & Ruggiero, 2007) และทำให้คุณภาพชีวิตของเหยื่อลดลง หากไม่สามารถจัดการกับบาดแผลทางใจได้ (Parsons & Bergin, 2010)

ปัจจุบันปัญหาการคุ้มครองผู้เสียหายมีความซับซ้อนมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่ผู้เสียหายและผู้กระทำความผิดเป็นเด็กหรือเยาวชนทั้งคู่ (คณะกรรมาธิการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม, 2560) ในทางปฏิบัติจะต้องให้ความคุ้มครองทั้งสองฝ่าย ซึ่งศาลเยาวชนและครอบครัวกลางมีการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาตามกรอบแนวคิดกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Restorative Justice) ในการคุ้มครองสวัสดิภาพของเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดให้เกิดการสำนึกผิดและช่วยเหลือคุ้มครองเหยื่ออาชญากรรมหรือผู้เสียหายให้ได้รับความเป็นธรรม อีกทั้งยังทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งตัวผู้กระทำผิดและผู้เสียหาย โดยรักษาสิทธิและผลประโยชน์ของเหยื่ออาชญากรรม ผู้กระทำผิด และสังคมไว้ด้วยกัน (Umbreit, Bradshaw, & Coates, 1999) การใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญานี้ เป็นการที่ผู้เสียหายสมัครใจที่จะให้อภัยผู้กระทำผิดทั้งทางอารมณ์และการกระทำ (Bibas, 2007; Gehm, 1992; Murphy, 2003; Peachey, 1992) เปิดโอกาสให้ผู้กระทำผิดได้ขอโทษ พูดคุย แสดงความรับผิดชอบ ทำให้เกิดการคืนดี ยินยอม ประนีประนอมไกล่เกลี่ย และเยียวยาความรู้สึกของผู้เสียหาย (Ramdani, 2017) ลดอารมณ์ทางลบและไม่ต้องการแก้แค้นผู้กระทำผิด (Strelan & Covic, 2006) ผลที่ตามมาคือผู้เสียหายมีความเครียดลดลง มีสุขภาพจิตดีขึ้น ได้รับการเยียวยาจิตใจ (Toussaint et al., 2016) และผู้กระทำผิดได้แสดงความรู้สึกผิดและสำนึกตน (Davis & Gold, 2011; McCullough, Fincham, & Tsang, 2003)

ทั้งนี้ จากการทบทวนเอกสารเกี่ยวกับการศึกษาการให้อภัยในประเทศไทย พบว่ามีการศึกษาทั้งในเชิงปริมาณและเชิงการทดลองในกลุ่มนักเรียน วัยรุ่น นักศึกษาในมหาวิทยาลัย ยังไม่มีการศึกษาในกลุ่มเยาวชนที่เป็นผู้เสียหายจากการถูกทำร้ายร่างกายสาหัส ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจและต้องการทำความเข้าใจในกระบวนการให้อภัยของเยาวชนที่ถูกทำร้ายร่างกายสาหัสจากคดีอาญา ศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง โดยเฉพาะในบริบทการเข้าร่วมมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา ซึ่งเป็นการที่ผู้เสียหายให้อภัยผู้กระทำความผิดและยินยอมที่จะพูดคุยถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น พร้อมกับหาทางแก้ไขเพื่อไม่ให้เกิดการกระทำผิดซ้ำ ดังนั้น การทำความเข้าใจอย่างลึกซึ้งต่อปรากฏการณ์ในการเกิดกระบวนการในการให้อภัยของเยาวชนที่ได้รับบาดเจ็บสาหัส ควรมีการศึกษาให้เหมาะสมกับประสบการณ์ที่เกิดขึ้น โดยวิธีการศึกษาที่เหมาะสมในการค้นหาประสบการณ์ดังกล่าวของบุคคลในเชิงลึก คือ วิธีการเชิงคุณภาพ และผู้วิจัยได้เลือกใช้รูปแบบกรณีศึกษา เพื่อค้นหากระบวนการในการให้อภัยของผู้เสียหายที่เป็นเยาวชนที่ได้รับบาดเจ็บสาหัสจากการกระทำผิดจากคดีอาญา ซึ่งนับว่าเป็นประเด็นที่มีความซับซ้อน มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของบริบทกลุ่มตัวอย่าง อันนำมาสู่การศึกษาครั้งนี้

การทบทวนวรรณกรรม

การให้อภัย หรือ Forgiveness มีการศึกษามาอย่างยาวนาน ในระยะแรกนักทฤษฎีได้ศึกษาการให้อภัยผ่านฐานความคิดทางด้านศาสนาและวัฒนธรรมตะวันตก ต่อมาเริ่มมีการศึกษาอย่างกว้างขวางในสาขาปรัชญา สังคมวิทยา และจิตวิทยา ซึ่งแนวคิดทฤษฎีที่สำคัญเกี่ยวกับการให้อภัย คือ แนวคิดการให้อภัยทางด้านชีวจิตสังคมของ Worthington (2006) ที่นำแนวความคิดทฤษฎีความเครียดและการจัดการกับความเครียด (Stress-and-Coping Theory) ของ Lazarus และ Folkman (1984) มาเป็นพื้นฐานให้เข้ากับบริบทของการให้อภัย โดยพัฒนาเป็นทฤษฎีความเครียดและการจัดการกับปัญหาในเชิงชีวจิตสังคมของการให้อภัย (The Biopsychosocial Stress-and-Coping Theory of Forgiveness) ซึ่งมีการผสมผสานแนวความคิดด้านชีววิทยา ด้านสังคมมิติ และด้านจิตวิทยาเข้าด้วยกัน และอธิบายทฤษฎีนี้ว่า เมื่อการกระทำทั้งจากบุคคลหรือสถานการณ์ ก่อให้เกิดความขุ่นเคืองใจ (Transgression) แก่บุคคลอื่น ความขุ่นเคืองใจที่เกิดขึ้นนี้จะนำไปสู่ความรู้สึกทางลบ บุคคลจะรู้สึกว่าตนที่ไม่สามารถตอบโต้อีกฝ่ายได้ ทำให้รู้สึกว่าไม่ยุติธรรมที่ต้องเจอกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น โดยบุคคลจะมีการประเมินสิ่งที่เกิดขึ้น เพื่อแก้ปัญหาหรือยึดติดปัญหา หากบุคคลเลือกแก้ปัญหาด้วยการจัดการกับความคิดและความรู้สึกของตน ซึ่งอาจจะนำไปสู่การให้อภัยได้ แต่ถ้าหากบุคคลยึดติดปัญหา เครียด กังวลกับปัญหามากขึ้น ก็อาจจะไม่เกิดการให้อภัยก็ได้ ทั้งนี้แนวคิดนี้สามารถอธิบายขั้นตอนกระบวนการเกิดการให้อภัยได้ ดังนี้

ขั้นที่ 1 เมื่อบุคคลเกิดความขุ่นเคืองใจจากการกระทำความผิดของผู้อื่น เป็นความรู้สึกทางลบจากการถูกผู้อื่นมากระทำกับตน ความรู้สึกที่เกิดขึ้นนี้กระตุ้นให้ความคิดทางลบจากการกระทำความผิด มีความคิดที่อยากแสดงพฤติกรรมในลักษณะของการแก้แค้น เอาคืนผู้ที่กระทำความผิด เพื่อเติมเต็มความรู้สึกที่สูญเสียไปและต้องการตอบโต้อีกฝ่าย เพื่อให้เกิดความยุติธรรมกับตนเอง

ขั้นที่ 2 บุคคลจะประเมินเหตุการณ์และผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการกระทำความผิด บุคคลใช้ความคิดในการจัดการกับความขุ่นเคืองใจ โดยบุคคลจะประเมินสิ่งเกิดขึ้นว่าสามารถจัดการแก้ไขได้ ซึ่งวิธีการที่บุคคลใช้ในการจัดการกับปัญหา มีทั้งการจัดการความคิด การจัดการกับปัญหาด้านอารมณ์ การใช้กฎระเบียบหรือกฎหมายต่างๆ นำมาสู่การคิดตัดสินใจ อีกทั้งยังเป็นแรงจูงใจให้เกิดการไกลเกลี่ย ประนีประนอมให้เห็นประโยชน์ของบุคคลอื่นในฐานะเพื่อนมนุษย์ อันจะนำไปสู่การจัดการกับปัญหา

ขั้นที่ 3 บุคคลสามารถจัดการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้ วิธีการการจัดการปัญหา (Coping) แก้ปัญหานั้น ขึ้นอยู่กับความสามารถ การควบคุมของบุคคล และสัมพันธภาพของผู้เสียหายกับผู้กระทำความผิด รวมถึงความพึงพอใจที่จะจัดการปัญหา โดยบุคคลอาจจะเน้นที่การจัดการความคิดหรือจัดการกับความรู้สึก อารมณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือทั้งสองอย่างก็ได้ ทั้งนี้การจัดการปัญหาได้จะทำให้เกิดการตัดสินใจที่จะให้อภัย ท้ายที่สุดนำมาสู่การแสดงพฤติกรรมการให้อภัย

ขั้นที่ 4 บุคคลเกิดการให้อภัย เมื่อบุคคลให้อภัยผู้กระทำความผิด บุคคลจะตอบสนองผู้กระทำความผิดโดยการไกล่เกลี่ยประนีประนอม ไม่คิดแก้แค้นเอาคืนผู้กระทำความผิด

นอกจากนี้ การที่บุคคลจะเกิดการให้อภัย มีลักษณะสำคัญอยู่ 2 รูปแบบ คือ 1) การให้อภัยจากการตัดสินใจทางความคิด (decisional forgiveness) เป็นการใช้ความคิดและความเป็นเหตุผลเป็นพื้นฐาน

ในการคิดตัดสินใจให้อภัย ซึ่งการใช้ความคิด อาจจะยังคงมีความรู้สึกทางลบต่อสิ่งที่เกิดขึ้นอยู่ การปรับความคิดจะเน้นที่พฤติกรรมของบุคคลในการตอบโต้ผู้กระทำผิด ก็คือการที่บุคคลไม่แก้แค้นเอาคืนผู้กระทำความผิด และ 2) การให้อภัยทางอารมณ์ (emotional forgiveness) เป็นการให้อภัยที่เกิดจากรากฐานทางด้านอารมณ์ เป็นการปรับอารมณ์ที่มีต่อผู้กระทำความผิดให้เป็นอารมณ์เชิงบวก เพื่อลดอารมณ์เชิงลบ ซึ่งจากการปรับเปลี่ยนอารมณ์ในลักษณะนี้ อาจก่อให้เกิดอารมณ์ที่เป็นกลางๆหรือด้านอารมณ์เชิงบวกได้ ซึ่งอาจจะทดแทนได้ทั้งหมดหรือแทนที่อารมณ์ได้ในบางส่วน ดังนั้นอารมณ์เชิงบวกจึงเป็นสิ่งจำเป็นและมีความสำคัญที่ใช้ในการอภัย

ทั้งนี้จากแนวคิดทฤษฎีข้างต้นสามารถนำเสนอเป็นแผนผังโครงสร้างได้ ดังนี้

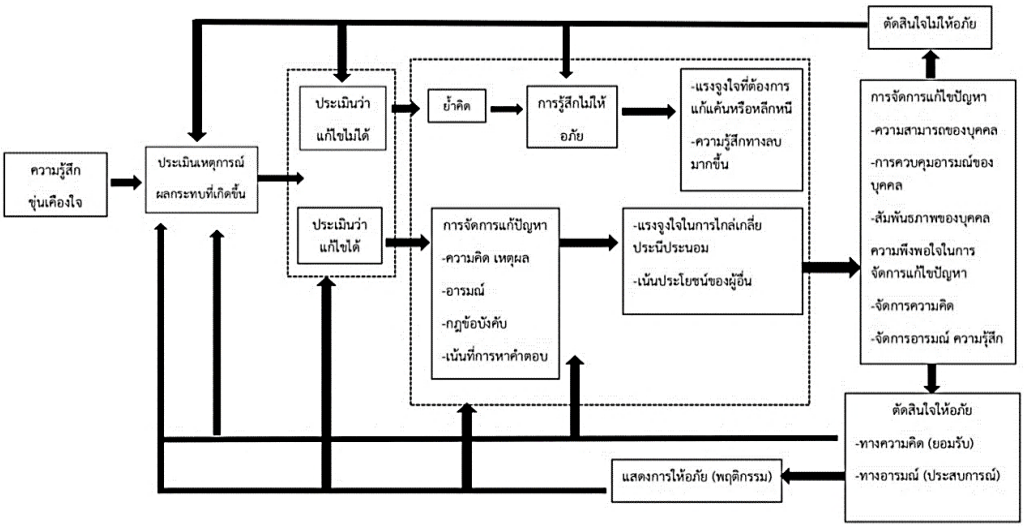

ภาพที่ 1 : ดัดแปลงมาจากทฤษฎีความเครียดและการจัดการปัญหาเชิงชีวจิตสังคมของการให้อภัย (The Biopsychosocial Stress-and-Coping Theory of Forgiveness) ของ Worthington (2006)

ซึ่งจากการทบทวนแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับการให้อภัย ผู้วิจัยสรุปได้ว่า กระบวนการให้อภัยเป็นการทำงานของความคิดและอารมณ์ความรู้สึก เมื่อบุคคลเกิดความรู้สึกคับข้องใจจากการกระทำผิดจากผู้อื่น บุคคลจะประเมินสิ่งที่เกิดขึ้นโดยใช้ความคิดและอารมณ์ความรู้สึก ผ่านการรับรู้ถึงความรู้สึกด้านลบ เช่น โกรธ เสียใจ กลัว ต้องการแก้แค้น เป็นต้น ส่งผลให้เกิดกระบวนการคิดในการทำความเข้าใจ การประเมินเกี่ยวความคิดและความรู้สึกด้านลบที่เกิดขึ้น และนำไปสู่การจัดการความคิดและความรู้สึกที่เกิดขึ้นจากสถานการณ์ว่าเป็นปัญหาที่ต้องแก้ไข หลังจากนั้นบุคคลจะเปลี่ยนแปลงความคิดและอารมณ์ความรู้สึกทางลบให้เป็นความรู้สึกกลางๆ หรือทางบวก จนนำไปสู่การตัดสินใจให้อภัย และแสดงพฤติกรรมการให้อภัย

ระเบียบวิธีวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) แบบกรณีศึกษา (case study approach) เพื่อศึกษาปรากฏการณ์ในเชิงลึก โดยการทำความเข้าใจกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษาอย่างลึกซึ้งและรอบด้าน (ยาใจ พงษ์บริบูรณ์, 2553: หน้า42) โดยอาศัยการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (in-depth interview)

กลุ่มตัวอย่างและการคัดเลือก

จากการทบทวนงานวิจัย มีข้อแนะนำเบื้องต้นเกี่ยวกับจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมในการศึกษาแบบกรณีศึกษา จำนวน 5 ราย (Creswell & Poth, 2007) ซึ่งจำนวนกลุ่มตัวอย่างขึ้นอยู่กับความอิ่มตัวและความสมบูรณ์ของข้อมูลที่สามารถช่วยตอบคำถามการวิจัย สำหรับการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกศึกษากับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 8 ราย เพื่อให้เข้าใจถึงสถานการณ์ที่มีลักษณะเฉพาะเจาะจงตามบริบทพื้นที่และเวลาที่เกิดขึ้นในขณะนั้นในการค้นหากระบวนการให้อภัยที่เกิดขึ้น โดยผู้วิจัยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเป็นไปตามเงื่อนไข (Criterion based selection) โดยมีเกณฑ์ในการเลือกกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1. เยาวชนไทย เพศชาย อายุ 15-18 ปี
2. เป็นผู้เสียหายที่ถูกทำร้ายร่างกายสาหัสจากการทะเลาะวิวาทจากคดีอาญา ศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง
3. เข้าร่วมมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 90 ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2562-2563
4. มีคะแนนการให้อภัยผู้อื่น ค่าเฉลี่ยคะแนน 4.50 คะแนนขึ้นไป จะถือว่าอยู่ในระดับค่อนข้างให้อภัยขึ้นไป จากแบบวัดการให้อภัยสำหรับวัยรุ่นของรัก ชุนณหกาญจน์ (2556)
5. กลุ่มตัวอย่างจะต้องมีความสมัครใจเข้าร่วมวิจัยและยินดีให้ข้อมูล โดยมีเจ้าหน้าที่ส่วนมาตรการพิเศษและคุ้มครองสวัสดิภาพเป็นผู้ประสานงานกับผู้ให้ข้อมูลและคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลให้ผู้วิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. คำถามในการสัมภาษณ์

ผู้วิจัยทบทวนเอกสารงานวิจัยและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการให้อภัย เพื่อเป็นกรอบเบื้องต้นในการกำหนดแนวคำถามสัมภาษณ์ ซึ่งเป็นคำถามปลายเปิด ความยืดหยุ่น สามารถปรับเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ทำให้ข้อมูลได้บอกเล่าเรื่องราว หรือประสบการณ์ได้อย่างอิสระ ซึ่งคำถามที่ใช้ในสัมภาษณ์ได้รับการพิจารณาตรวจสอบคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญด้านการให้คำปรึกษาวัยรุ่น จำนวน 3 ท่าน จากนั้นดำเนินการปรับแก้ให้เหมาะสม โดยมีแนวคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ดังนี้

1.1 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป เพื่อเป็นการสร้างสัมพันธภาพกับผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ อายุ การนับถือศาสนา ระดับการศึกษา ประวัติการทะเลาะวิวาท เป็นผู้เสียหายในคดี เข้าสู่กระบวนการยุติธรรม

ตั้งแต่ปี พ.ศ. จำนวนผู้กระทำความผิด ลักษณะการถูกทำร้าย และผลกระทบที่เกิดขึ้นตามมาหลังจากถูกทำร้ายร่างกายอย่างสาหัส

1.2 คำถามหลัก เพื่อศึกษากระบวนการให้อภัยของผู้เสียหาย โดยมีข้อคำถามหลัก 5 ข้อ ดังนี้ 1) คุณรู้สึกอย่างไรกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น 2) เพราะเหตุใดคุณถึงเลือกตัดสินใจจัดการกับความคิดและอารมณ์ความรู้สึกที่เกิดขึ้น 3) ช่วยอธิบายแนวทางหรือวิธีการที่ใช้ในการจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้น 4) มีปัจจัยอะไรบ้างที่ส่งผลต่อการตัดสินใจให้อภัยของคุณ 5) คุณคิดว่าคุณให้อภัยได้อย่างไร

1.3 คำถามก่อนปิดการสัมภาษณ์ เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลพูดคุยรายละเอียดเพิ่มเติมในประเด็นที่ต้องการจะเล่า เช่น คุณมีอะไรที่อยากจะเล่าเพิ่มเติมเกี่ยวกับประสบการณ์หรือสิ่งที่ได้รับจากการให้อภัยผู้กระทำผิด

2. แบบวัดการให้อภัยสำหรับวัยรุ่นของรัก ชุนณหกาญจน์ (2556) ผู้วิจัยใช้แบบวัดการให้อภัยเป็นเพียงเพื่อการคัดกรองกลุ่มตัวอย่างที่มีคุณสมบัติตรงตามกรณีศึกษาที่ผู้วิจัยต้องการศึกษา ทั้งนี้เครื่องมือดังกล่าวไม่ได้มีอิทธิพลต่อการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยประเมินเฉพาะลักษณะการให้อภัยผู้อื่นของวัยรุ่น จำนวน 23 ข้อ มีลักษณะคำตอบเป็นแบบประเมินมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 7 ระดับ คือ ไม่จริงเลย ส่วนใหญ่ไม่จริง ไม่ค่อยจริง จริงพอ ๆ กับไม่จริง จริงบ้าง ค่อนข้างจริง และจริงที่สุด เครื่องมือนี้ผ่านการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ มีความความเชื่อมั่นแบบความสอดคล้องภายใน โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่าของครอนบาค (α-coefficient) ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่าทั้งฉบับ คือ .906 และการให้อภัยผู้อื่น คือ .887 การแปลผลคะแนนมีเกณฑ์การแปลผลค่าเฉลี่ยของคะแนน เป็น 5 ระดับ ดังนี้

1.0 - 2.50 หมายถึง ไม่ให้อภัย
2.51 - 3.50 หมายถึง ค่อนข้างจะไม่ให้อภัย
3.51 - 4.50 หมายถึง ให้อภัยปานกลาง
4.51 - 5.50 หมายถึง ค่อนข้างจะให้อภัย
5.51 - 7.00 หมายถึง ให้อภัย

3. อุปกรณ์บันทึกเสียง

อุปกรณ์บันทึกเสียง ใช้สำหรับการบันทึกเสียงการสนทนาระหว่างผู้วิจัยกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในขณะสัมภาษณ์ โดยนำบทสนทนาที่ได้มาถอดเทปเสียงเป็นข้อความ ซึ่งจะนำมาทำการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยติดต่อผู้เสียหาย แนะนำตัวและชี้แจงรายละเอียดการเข้าร่วมวิจัย พร้อมกับสอบถามความยินยอมสมัครใจในการร่วมการวิจัย ทำการนัดหมายวันเวลา โดยใช้การสัมภาษณ์ผ่านช่องทางออนไลน์และทางโทรศัพท์ตามความพร้อมของผู้ให้ข้อมูล ดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล โดยมีการสร้างสัมพันธภาพ รวมทั้งขออนุญาตในการบันทึกเสียงขณะสัมภาษณ์ ซึ่งการสัมภาษณ์ในแต่ละครั้งจะใช้เวลาประมาณ 45-60 นาที จากนั้นทำการ

ถอดเทปหลังการสัมภาษณ์ และมีการสัมภาษณ์เพิ่มเติม จนได้ข้อมูลที่มีความชัดเจนต่อการนำไปวิเคราะห์ในลำดับถัดไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น โดยการถอดข้อความจากเทปบันทึกเสียงเป็นคำต่อคำ (verbatim) ออกเป็นบทสนทนาที่เป็นตัวอักษร (transcript) นำส่งบทสนทนากลับไปที่ผู้ให้ข้อมูล เพื่อตรวจทานความถูกต้องของข้อมูล และในการศึกษาครั้งนี้ ใช้วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (content analysis) คณะวิจัยทำการลงรหัสของข้อมูล (coding) โดยแบ่งคณะวิจัยออกเป็น 2 คณะ ในการจัดระเบียบเนื้อหา ทำการเปรียบเทียบความเหมือนและความต่างในการลงรหัสข้อมูลของทั้ง 2 คณะ เพื่อทำการยืนยันรหัสข้อมูลและปรับรหัสข้อมูลใหม่ให้แม่นยำเหมาะสมมากที่สุด

การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล

ผู้วิจัยทำการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล ด้วยการตรวจสอบสามเส้าด้านทฤษฎี (Theory Triangulation) ในการตรวจสอบว่าถ้าผู้ศึกษาวิจัยใช้แนวคิดทฤษฎีที่ต่างไปจากเดิม จะให้การตีความข้อมูลแตกต่างกันมากน้อยเพียงใด และการตรวจสอบสามเส้าด้านผู้ศึกษาวิจัย (Investigator Triangulation) คือ การตรวจสอบว่า ผู้ศึกษาวิจัยแต่ละคนจะได้ข้อมูลต่างกันอย่างไร โดยเปลี่ยนตัวผู้สังเกต แทนที่จะใช้ผู้ศึกษาวิจัยคนเดียวกันสังเกตตลอด (ยาใจ พงษ์บริบูรณ์, 2553: หน้า 47) หลังจากการถอดเทปสัมภาษณ์ และการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยให้ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยเชิงคุณภาพ จำนวน 2 ท่าน ทำการตรวจสอบความถูกต้อง (peer debriefing) อีกครั้ง

การพิทักษ์สิทธิ์ผู้ให้ข้อมูล

ผู้วิจัยได้รับการอนุมัติจากคณะกรรมการจริยธรรมสำหรับพิจารณาโครงการวิจัยที่ทำในมนุษย์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ หมายเลขรับรอง SWUEC/E/G 400/2563

ผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย

โดยผู้วิจัยแบ่งการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 2 ส่วน ดังนี้ 1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล และ 2) กระบวนการให้อภัยของผู้เสียหาย

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล

การศึกษานี้ ผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้เสียหายที่ถูกทำร้ายร่างกายอย่างสาหัสในคดีอาญาฐานความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย ที่เข้าสู่มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาของศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง ปี พ.ศ. 2562 ถึง พ.ศ. 2563 จำนวน 8 ราย อายุ 15-18 ปี เพศชาย นับถือศาสนาพุทธทุกราย ศึกษาอยู่สถาบันอาชีวะจำนวน 7 ราย และการศึกษานอกโรงเรียน 1 ราย เคยมีเรื่องทะเลาะวิวาทมาก่อน 2 ราย ไม่เคยมีเรื่องทะเลาะวิวาทมาก่อน 6 ราย ทุกรายมีคะแนนจากการประเมินการให้อภัยอยู่ในระดับค่อนข้างให้อภัย

2. กระบวนการให้อภัยของผู้เสียหาย

จากการศึกษา ค้นพบกระบวนการให้อภัยของผู้เสียหาย 6 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นที่ 1) การรับรู้ความรู้สึกทางลบ ขั้นที่ 2) การทำความเข้าใจความรู้สึกทางลบ ขั้นที่ 3) การประเมินสถานการณ์ ขั้นที่ 4) การจัดการความคิดและความรู้สึก ขั้นที่ 5) การตัดสินใจให้อภัย ขั้นที่ 6) พฤติกรรมให้อภัย ซึ่งมีลักษณะสอดคล้องกับแนวคิดการให้อภัยทางชีวจิตสังคมของ Worthington (2006) ที่ได้พัฒนาทฤษฎีความเครียดและการจัดการกับปัญหาเชิงชีวจิตสังคมของการให้อภัย อธิบายกระบวนการให้อภัยว่าเกิดขึ้น 4 ขั้น คือ 1) เมื่อเกิดการกระทำจากบุคคลหรือสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดความขุ่นเคืองใจ ความขุ่นเคืองใจที่เกิดขึ้นนี้นำไปสู่ความรู้สึกทางลบ 2) บุคคลจะทำการประเมินสิ่งที่เกิดขึ้น เพื่อแก้ปัญหาหรือจัดการปัญหา 3) หากบุคคลจะเลือกแก้ปัญหาด้วยการจัดการกับความคิดและความรู้สึกของตน นำไปสู่การตัดสินใจให้อภัย และ 4) เกิดพฤติกรรมให้อภัยตามมา ทั้งพฤติกรรมให้อภัยทางอารมณ์และพฤติกรรมให้อภัยทางการกระทำ โดยสามารถอภิปรายรายละเอียดของกระบวนการให้อภัยแต่ละขั้น ดังนี้

ขั้นที่ 1.การรับรู้ความรู้สึกทางลบ หลังจากได้เผชิญเหตุการณ์รุนแรงจากการถูกทำร้ายร่างกายอย่างสาหัส ผู้เสียหายมีการรับรู้ความรู้สึกทางลบจากการเผชิญกับเหตุการณ์รุนแรง ส่งผลต่อจิตใจ ก่อให้เกิดความรู้สึกทางลบ เช่น รู้สึกโกรธ รู้สึกโมโห รู้สึกแค้น รู้สึกเสียใจ และรู้สึกกลัว จากตัวอย่างคำกล่าว “รู้สึกโกรธนะครับ ที่มาทำกับพวกผม...รู้สึกแค้นในตอนนั้น เพราะว่าฝั่งตรงข้ามมาทำก่อน มาทำเราก่อน ทั้ง ๆ ที่เราไม่ไปทำอะไรด้วย ไม่รู้จัก ไม่ใช่คู่อริกันครับ” (ID2) “ก็รู้สึกโกรธครับมาทำแบบนี้ ไม่ได้รู้จัก ไม่ได้ทำอะไรให้ เพราะว่าไม่คิดจะมีเรื่องกับใคร แต่มาโดนทำร้ายก่อน” (ID3) “รู้สึกเสียใจ ทำใจไม่ได้...กลุ่มนั้นก็มารุมทำร้ายร่างกายผม มีคนนำขวดมาตีหัวผม เอาหมวกกันน็อกมาฟาด เอามีดมาฟันตามตัวผม ฟันแขน ฟันมือผม” (ID5) “กลัว เพราะว่ากลัวเขาจะมาทำพวกผมอีก เพราะว่าอยู่แถวนั้น ไม่ไกลจากบ้านกัน เขาอาจจะกลับมาทำร้ายผมอีก...ผมก็กลัวแบบว่าผมจะเป็นอะไรอีก” (ID1) จากลักษณะดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาของนักวิชาการที่อธิบายว่า เมื่อบุคคลรับรู้ว่ามีความผิดเกิดขึ้น จะเกิดความรู้สึกโกรธ รู้สึกเจ็บใจ (Enright, 1996; McCullough & Worthington, 1999; Stelan & Covic, 2006) จากการทบทวนงานวิจัย พบว่าการถูกทำร้ายร่างกายอย่างสาหัสถือเป็นประสบการณ์ที่สร้างบาดแผลทางจิตใจให้กับวัยรุ่นได้ และบาดแผลที่เกิดขึ้นนี้ ทำให้เกิดความเครียดที่กระทบกระเทือนจิตใจภายหลังที่เกิดเหตุการณ์วิกฤติในชีวิต ทำให้วัยรุ่นจะมีปฏิกิริยากลัว สับสน ปฏิเสธความจริง รู้สึกเสียใจต่อการสูญเสียหรือถูกกระทำความรุนแรง มีความกังวลหรือหวาดกลัว มีความรู้สึกโกรธ รู้สึกโมโห และมีความต้องการแสดงพฤติกรรมในลักษณะก้าวร้าวโต้ตอบ (American Psychological Association, 2000)

ขั้นที่ 2.การทำความเข้าใจความรู้สึกทางลบ ผู้เสียหายมีการอธิบายความรู้สึกของตนที่เกิดขึ้นว่าตนเองมีความรู้สึกอย่างไรเมื่อถูกทำร้าย จากคำกล่าวที่ว่า “คิดอยากแก้แค้น อยากเอาคืนแบบเดียวกับที่เขาทำกับผม” (ID8) “เจอแบบนี้เป็นใครก็โกรธ มันโมโห อยากเอาคืน” (ID7) “เพราะฝั่งนั้นเขาจงใจมาทำร้ายผม ทั้งที่พวกผมบอกว่าไม่เอา ไม่เล่น ให้เขาใจเย็น ๆ แต่เขาไม่ฟังเลยครับ ฟันอย่างเดียวเลย” (ID4) “ผมกลัวนะครับ รู้สึกว่าไม่ไหวละ ใจไม่สู้แล้ว...เค้าทำเค้าสะใจเค้า คือแบบเขาตั้งใจมาทำเรา เขาไม่ได้แบบบังเอิญ เค้าจงใจครับ” (ID3) ซึ่งสอดคล้องกับ Worthington (1998) ที่อธิบายว่า การกระตุ้นของสิ่งเร้าจากสถานการณ์ที่เกิดขึ้น บุคคลจะ

เกิดความรู้สึกทางลบ ทำให้บุคคลมีการทำความเข้าใจในความคิดและอารมณ์ความรู้สึก เพื่อตอบสนองต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้น พบได้ว่ารูปแบบของการตอบสนองต่อเหตุการณ์รุนแรงของผู้กระทำความผิดมีอยู่ 2 ลักษณะ คือ 1) ลักษณะตอบโต้อย่างรุนแรงกลับคืน และ 2) ลักษณะตอบโต้แบบเป็นผู้ถูกกระทำ ซึ่งจากการศึกษาอารมณ์โกรธ พบว่าเป็นสามารถกระตุ้นทำให้เกิดพฤติกรรมแก้แค้นเอาคืน (Bies, 2001; Bies & Tripp, 2005; Tripp, Bies, & Aquino, 2002) และการแก้แค้นถือเป็นแรงจูงใจภายในบุคคล เมื่อบุคคลถูกกระทำ บุคคลจะตอบสนองต่อผู้กระทำผิดกับตนทั้งทางพฤติกรรมก้าวร้าว หรือทางวาจาก็ได้ เพื่อตอบโต้ผู้กระทำผิดให้รู้สึกแบบเดียวกัน (Fox, Spector, & Mile, 2001) และเมื่อผู้เสียหายรู้สึกเสียใจ รู้สึกไม่ปลอดภัย รู้สึกกลัวเหตุการณ์ที่ผ่านมาและสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ผู้เสียหายมีความคิดว่าตนเป็นเหยื่อหรือผู้ถูกกระทำ เพื่อหาเหตุผลในการทวงคืนความยุติธรรมให้เกิดขึ้นกับตน (Exline, Worthington, Hill, & McCullough, 2003) ซึ่งเป็นการให้เหตุผลต่อความรู้สึกที่เกิดขึ้นของตน (Thompson et al., 2005)

ขั้นที่ 3 การประเมินสถานการณ์ หมายถึงการที่ผู้เสียหายประเมินต่อความคิด ความรู้สึก อารมณ์ หรือแม้กระทั่งแรงจูงใจที่ผลักดันอยู่ภายในตนเอง โดยใช้ความคิด พิจารณา ไตร่ตรองผลดีผลเสียที่มีผลกระทบต่าง ๆ ดังคำกล่าวที่ว่า “ถ้าผมไปทำคืน มันก็ไม่จบสักทีผมก็คิดได้ว่ามันไม่คุ้มครับ ถ้าไปทำอะไรเค้า” (ID4) “แต่ก็มาคิดดูว่าแบบการที่เราไปแก้แค้นเขา เราก็จะมีปัญหาตามมา เรื่องมันจะไม่จบ เขาก็จะมาเอาคืนเราอีก มันก็จะวนไปเรื่อย ๆ” (ID5) “ผมว่าไม่คุ้ม ถ้าไปยุ่งกับเรื่องพวกนี้ ก็เอาตัวเองไปเสี่ยง ผลที่ตามมามันไม่คุ้มกันประมาณนี้ครับ” (ID6) “ผมก็กลัวแบบว่าผมจะเป็นอะไรอีกครั้ง ผมก็เลือกที่จะอยากจบ แบบต่างคนต่างอยู่ แก้แค้นกันไปแค้นกัน ผมว่ามันไม่จบแน่นอน” (ID1) ข้อมูลดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาของ Zourrig, Chebat, and Toffoli (2015) ที่อธิบายว่า บุคคลจะประเมินสถานการณ์ว่ามีความสำคัญหรือส่งผลกระทบต่อตนเองอย่างไร สอดคล้องกับทฤษฎีกระบวนการของความเครียดของ (Lazarus & Folkman, 1984) บุคคลจะเกิดการประเมินเหตุการณ์ โดยใช้สติปัญญา ความรู้ และประสบการณ์ เพื่อตัดสินว่ามีผลกระทบต่อตนเองอย่างไร มีผลดีผลเสียอย่างไร ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้เสียหายประเมินสถานการณ์ว่าการแก้แค้นไม่ทำให้จบ ผลการศึกษาของ Friese, Messner, and Schaffner (2012) อธิบายว่า ความต้องการแก้แค้นและการให้อภัยเป็นกระบวนการประเมินทางด้านจิตใจและพฤติกรรมของบุคคล เช่นเดียวกับการศึกษากลไกการพัฒนาของการแก้แค้นและการให้อภัยของ Mccullough, Kurzban and Tabak (2013) พบว่า การแก้แค้นคือปัญหาหรือโรค และการให้อภัยคือการรักษา จากการศึกษาพบว่าผู้เสียหายมีการประเมินว่าการแก้แค้นเอาคืนทำให้เกิดปัญหาตามมาไม่จบสิ้น

ขั้นที่ 4.การจัดการความคิดและความรู้สึก การที่ผู้เสียหายมองหาวิธีการที่จะเข้ามาช่วยจัดการความคิดและความรู้สึกที่เกิดขึ้น เป็นการปรับตัวของบุคคลในการเผชิญกับความเครียดหรือสิ่งที่รบกวนจิตใจ ดังคำกล่าว “ก็คือยอมรับในสิ่งที่เกิดขึ้น และพยายามไม่คิดสิ่งที่ผ่านมาแล้ว เพราะว่าจะทำให้เราเป็นทุกข์” (ID1) “คิดในแง่บวกครับ คิดถึงสิ่งที่ทำให้สบายใจ มีความสุข เรื่องมันผ่านมาแล้วก็ให้มันแล้วไป ไม่ไปคิดถึงกับเรื่องที่เกิดขึ้น” (ID7) “ผมก็ไม่คิดถึงมัน หาอะไรทำที่ตัวเองไม่ว่าง คุยกับเพื่อน คุยกับแม่ให้สบายใจ เล่นเกมส์ ดูหนัง ไปเตะบอลบ้างประมาณนี้ครับ” (ID3) “ก็เล่นเกมส์ ดูหนัง ฟังเพลง ไม่ให้ตัวเองคิดแต่เรื่องนั้นครับ” (ID2) “ก็พยายามไม่คิดถึงเรื่องเค้าครับ หาอะไรอย่างอื่นทำครับ ผมก็เล่นเกมส์ ดูหนัง ออกไปเที่ยวกับเพื่อนครับ” (ID5) ทั้งนี้จากถ้อยคำปรากฏจะพบว่าบุคคลจะใช้ความคิดและการกระทำแก้ไขสิ่งที่ก่อให้เกิดความเครียดหรือแก้ไขที่อารมณ์ที่

ทำให้เป็นทุกข์ (Lazarus & Folkman, 1984 อ้างถึงใน ไหมไทย ไชยพันธุ์, 2556) และวิธีการที่ผู้เสียหายใช้จัดการกับปัญหาที่ค้นพบในการศึกษาครั้งนี้มี 3 วิธี คือ 1) การทำใจยอมรับสิ่งที่เกิดขึ้น 2) มีมุมมองทางบวก และ 3) ทำสิ่งที่ชอบเพื่อให้ลืมเหตุการณ์ จะเห็นได้ว่าผู้เสียหายพยายามที่จะควบคุมผลกระทบทางอารมณ์จากความเครียดหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น สอดคล้องกับผลการศึกษาของคมกริช นันทะโรจพงศ์, ภูธิป มีถาวรกุล, และธีระวัฒน์ จันทึก (2561) ที่ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมการจัดการความเครียดของวัยรุ่นตอนกลาง พบว่าส่วนใหญ่วัยรุ่นมักจะใช้วิธีการมองโลกในแง่ดีและขอความช่วยเหลือ ซึ่งการมองโลกในแง่ดีคือการมีมุมมองทางบวก รวมถึงการยอมรับความเป็นจริง ในส่วนการขอความช่วยเหลือ บุคคลที่อยู่รอบข้างของวัยรุ่นควรชี้แนะแนวทางแก้ปัญหา ให้คำปรึกษาแนะนำ อีกทั้งให้วัยรุ่นได้ทำกิจกรรมทางบวกหรืองานอดิเรกที่ชอบ เพื่อให้วัยรุ่นตอนกลางสามารถจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นในทางที่เหมาะสม

ขั้นที่ 5.การตัดสินใจให้อภัย จากการศึกษาครั้งนี้พบว่า ผู้เสียหายได้ใช้ความคิดและเหตุผลตัดสินใจให้อภัย เพื่อต้องการให้เรื่องราวทุกอย่างจบลง ซึ่งเป็นกระบวนการทางความคิดของผู้เสียหายหลังจากที่ผ่านพ้นเหตุการณ์รุนแรง และจัดการความคิด ความรู้สึกของตนเองที่มีต่อผู้กระทำความผิด กระทั่งเกิดการตัดสินใจที่จะให้อภัย ดังคำกล่าว “ถ้าเราไม่โกรธเค้า เค้าก็ไม่อะไรกับเรา ทุกอย่างมันจบ ไม่ต้องมีอะไรติดค้างกันอีก ต่างคนต่างอยู่” (ID1) “ก็ปล่อยผ่านครับ แบบไม่อยากไปเอาคืนเค้า ไม่อยากให้ตัวเองเดือดร้อนอีก เลือกที่จะจบตรงนี้ดีกว่า ก็ให้มันผ่านไป” (ID4) “ผมก็ไม่คิดอะไรกับสิ่งที่เค้าทำ ผมก็อยากให้เรื่องมันจบ” (ID3) ซึ่งในกระบวนการขั้นนี้สอดคล้องกับแนวคิดการให้อภัยเชิงชีวจิตสังคมของ Worthington (2006) ที่อธิบายว่า เมื่อบุคคลสามารถจัดการกับความคิดและความรู้สึกของตนได้ บุคคลจะใช้ความคิดและความเป็นเหตุผลในการตัดสินใจให้อภัย เช่นเดียวกับการศึกษาของ Enright (2012) เกี่ยวกับกระบวนการให้อภัย 4 ขั้น ในขั้นที่ 3 อธิบายถึงขั้นตอนการตัดสินใจของบุคคลว่ามาจากการจัดการกับความคิดและความรู้สึกของตนได้ มีความเข้าใจในสิ่งที่เกิดขึ้น และสามารถข้ามผ่านเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนั้นได้

อีกทั้งยังพบว่าผู้เสียหายมีการนับถือศาสนาพุทธ มีความเชื่อทางศาสนาไม่ว่าจะเป็นชุดความเชื่อเรื่องเวรกรรม บาปบุญคุณโทษ การทำดีได้ดี การทำชั่วได้ชั่ว ดังคำกล่าว “ผมก็เชื่อในการทำดีได้ดี ทำชั่วก็ได้ชั่วนะครับ ทำยังไงก็ได้ผลตอบแทนอย่างงั้น” (ID7) “เรื่องบาปบุญครับ เป็นเวรกรรมครับ ใครทำอะไรก็ได้อย่างนั้น” (ID8) “เรื่องกรรมครับ ถ้าเราไปทำเค้า เค้าก็มาทำเรา มันก็เป็นกรรมของเรา ถ้าเราไม่ไปทำเค้า มันก็จบครับ” (ID6) นำมาใช้ในกระบวนการคิดตัดสินใจให้อภัย ทำให้ผู้เสียหายมีเชื่อมั่นในกระบวนการคิดตัดสินใจที่จะให้อภัยผู้กระทำความผิด ซึ่งเห็นได้ว่าคำสอนหรือความเชื่อทางศาสนาสามารถสนับสนุนให้เกิดการให้อภัยได้ (McCullough & Worthington, 1999; Rye et al., 2001; Tsang et al., 2005) รวมถึงครอบครัวก็เป็นส่วนสำคัญที่มีผลต่อการตัดสินใจให้อภัยของผู้เสียหายเช่นกัน การอบรมสั่งสอนจากครอบครัว และการให้กำลังใจแก่ผู้เสียหาย ดังคำกล่าว “พ่อกับพี่บอกผมว่าไม่เป็นไรหรอก ไม่ต้องคิดมาก เป็นแค่นี้ยังดีกว่าเป็นมากกว่านี้ ต้องยอมรับและอยู่กับสิ่งที่เกิดขึ้นให้ได้ เพราะมันเกิดขึ้นแล้วแก้ไขไม่ได้ ทำตัวเองให้มีความสุขกับปัจจุบัน ผ่านมาได้จนทุกวันนี้ก็เก่งแล้ว สู้ ๆ เป็นกำลังใจ จะอยู่ข้าง ๆ เสมอ” (ID1) “พ่อ แม่ พี่ที่คอยบอก คอยสอนไม่ให้ไปยุ่งกับเค้า ให้กำลังใจผมเดินหน้าต่อแบบนี้ครับ” (ID6) “ครอบครัวสั่งสอนอบรมมาครับว่าให้อภัยคนอื่น ให้เห็นอกเห็นใจคนอื่น ให้นึกถึงว่า ถ้าเป็นเรา แล้วคนอื่นมาโกรธแค้นเราก็ไม่ดี” (ID5) ทำให้ผู้เสียหายเชื่อในการตัดสินใจให้

อภัยของตนเอง ซึ่งจากงานวิจัยในสหรัฐอเมริกา พบว่าวัยรุ่นเรียนรู้การให้อภัยจากครอบครัว (Everding, 2010) รวมถึงวัยรุ่นได้รับอิทธิพลจากพ่อแม่ในการเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ลูก ถ้าพ่อแม่มีพฤติกรรมให้อภัยผู้อื่น ลูกจะมีแนวโน้มที่จะให้อภัยผู้กระทำความผิด และถ้าหากวัยรุ่นมีสัมพันธภาพที่ดีภายในครอบครัว ได้รับการดูแลเอาใจใส่จากครอบครัว ก็ส่งผลทำให้เกิดการให้อภัยได้ (Paleari, Regalia, & Fincham, 2010)

ขั้นที่ 6.พฤติกรรมให้อภัย ภายหลังที่ผู้เสียหายได้ตัดสินใจให้อภัย ซึ่งมาจากกระบวนการคิดตัดสินใจของตนเอง โดยมีความเชื่อทางศาสนาและครอบครัวเข้ามาช่วยให้ความเชื่อมั่นในการตัดสินใจให้อภัย จากกระบวนการคิดดังกล่าวก็นำมาสู่การแสดงพฤติกรรมการให้อภัย ซึ่งพฤติกรรมที่เกิดขึ้น แบ่งเป็น 2 ลักษณะคือ 1) การปล่อยวางทางอารมณ์ เป็นพฤติกรรมให้อภัยทางอารมณ์ ผู้เสียหายไม่มีความรู้สึกโกรธ ไม่เกลียด ไม่แค้น ไม่มีเรื่องค้างคาจิตใจต่อผู้กระทำความผิดอีกต่อไป ดังคำกล่าว “ไม่มีโกรธ ไม่แค้น ไม่คิดอะไรกับคนที่มาทำไม่ดี” (ID2) “ไม่โกรธ ไม่เกลียด ให้อภัยเค้าในสิ่งที่เค้าทำไม่ดีหรือว่าไม่สมควรทำ” (ID3) “ไม่โกรธเค้า ไม่แค้นเค้า ไม่อยากเอาคืน” (ID6) “การไม่โกรธแค้นต่อกัน ไม่มีอะไรคาใจต่อกัน ไม่คิดที่จะแบบมองเค้าในเรื่องที่ไม่ดี” (ID7) สอดคล้องกับ Strelan and Covic (2006) ที่อธิบายว่าการให้อภัยคือการตอบสนองต่อผู้ที่กระทำผิดผ่านการยกโทษ ไม่ต้องการแก้แค้น หรือมีความรู้สึกทางลบที่เจ็บแค้นต่อการกระทำผิด เกิดการเปลี่ยนแปลงอารมณ์จากความรู้สึกทางลบให้เป็นอารมณ์กลาง ๆ หรืออารมณ์ทางบวกก็ได้ และ 2) ไม่กลับไปทำร้ายคู่กรณี เป็นพฤติกรรมให้อภัยทางการกระทำ เป็นการไม่ไปแก้แค้นเอาคืน ไม่ยุ่งเกี่ยวกับผู้กระทำความผิด ต่างคนต่างอยู่ ไม่พยายามเอาตนเองเข้าไปอยู่ในสถานการณ์ที่อาจจะสร้างความเดือดร้อนขึ้นอีก ดังคำกล่าว “ผมไม่ได้แก้แค้น ไม่ไปเอาคืนเขาครับ ผมก็อยู่ในที่ของผม” (ID2) “ไม่ยุ่งกับพวกเค้า ไม่ได้ตามหาว่าเค้าเป็นใครยังไง” (ID3) “ผมก็ไม่ได้ไปหาเรื่องเค้า ไม่ไปแก้แค้นเขาครับ” (ID8) “เราไม่คิดจะเอาคืน ให้เรื่องมันผ่านไป ไม่สร้างความเดือดร้อนให้มันเพิ่มขึ้นครับ” (ID5) ซึ่งสอดคล้องกับการการศึกษาของนักวิชาการที่ว่าบุคคลที่ตัดสินใจให้อภัยจะมีความตั้งใจที่จะไม่แสดงพฤติกรรมแก้แค้นต่อผู้กระทำความผิด (McCullough, 2008; Strelan, 2007; Strelan & Covic, 2006) อีกทั้ง เมื่อผู้เสียหายมีพฤติกรรมให้อภัยแล้ว ผู้เสียหายยังเกิดความรู้สึกทางบวกต่อตนเองเพิ่มมากขึ้น ผู้เสียหายรับรู้ว่าตนเองมีคุณค่าจะช่วยให้เกิดการให้อภัยต่อตนเอง นำไปสู่การให้อภัยต่อผู้อื่นตามมา (Strelan, 2007) ผู้เสียหายรู้สึกสบายใจ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น และเห็นคุณค่าในตัวเองมากขึ้น หลังจากที่ผู้เสียหายได้ผ่านพ้นเหตุการณ์ถูกทำร้ายร่างกายนั้นมาได้ (Lundahl, Taylor, Stevenson, & Roberts., 2008)

ข้อจำกัดในการวิจัย

ด้วยสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ส่งผลให้ต้องทำการเก็บข้อมูลแบบออนไลน์แบบเห็นคู่สนทนากับผู้ให้ข้อมูล ทำให้การสัมภาษณ์หรือการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ให้ข้อมูลทำได้ไม่ดีเท่ากับการสัมภาษณ์แบบปกติ อาจจะทำให้ขาดข้อมูลในส่วนอวัจนภาษาที่จะเข้ามาช่วยในการทำความเข้าใจผู้ให้ข้อมูล

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้ โดยนำกระบวนการให้อภัยที่ค้นพบมาพัฒนาเป็นโปรแกรมการให้คำปรึกษาเพื่อเสริมสร้างการให้อภัยแก่ผู้เสียหายต่อไปในอนาคต

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาเชิงเปรียบเทียบระหว่างบุคคลที่ให้อภัยและบุคคลที่ไม่ให้อภัย หรือการศึกษาเชิงปริมาณเกี่ยวกับองค์ประกอบของการให้อภัยในบุคคลทั่วไป รวมถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการให้อภัย

เกี่ยวกับผู้เขียน

***พิมพ์ชนก มะโนทำ*:** นิสิตหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาประยุกต์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาศรีนครินทรวิโรฒ

***อมราพร สุรการ*:** ผู้ช่วยศาตราจารย์และอาจารย์ประจำสาขาจิตวิทยาประยุกต์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาศรีนครินทรวิโรฒ

***สุพัทธ แสนแจ่มใส*:** อาจารย์ประจำสาขาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาศรีนครินทรวิโรฒ

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

กองโรคไม่ติดต่อ กรมควบคุมโรค. (2560). *แผนภูมิแสดงจำนวนการเสียชีวิตจากการถูกทำร้าย รหัส ICD 10 (X85 - Y09) จำแนกตามเพศ และกลุ่มอายุ ปี พ.ศ. 2557 – 2559*. สืบค้น 24 กรกฎาคม 2563, จาก thaincd.com/2016/news/hot-news-detail.php?id=13023&gid=18

คมกริช นันทะโรจพงศ์, ภูธิป มีถาวรกุล, และธีระวัฒน์ จันทึก. (2561, มกราคม-เมษายน). การวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการจัดการความเครียดของวัยรุ่นตอนกลาง. *Journal of Social Science and Humanities Research in Asia*, *24*(1), 3-38.

คณะกรรมาธิการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม. (2560). *รายงานของสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม เรื่องการปฏิรูประบบการคุ้มครองผู้ได้รับผลกระทบจากการกระทำความผิดทางอาญา (เหยื่อหรือผู้เสียหาย)*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

ปทิตตา รัตนจิระพงศ์. (2560). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการกระทำรุนแรงของนักเรียนชายอาชีวศึกษาในจังหวัดนครปฐม*. (ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาชุมชน บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร)

ยาใจ พงษ์บริบูรณ์. (2553, ตุลาคม-ธันวาคม). การศึกษาแบบกรณีศึกษา: Case Study. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, *33*(4), 42-50.

รัก ชุณหกาญจน์. (2556). *การศึกษาการให้อภัยในวัยรุ่น: กรณีศึกษาการให้ความช่วยเหลือด้วยการให้คำปรึกษาเพื่อพัฒนาการให้อภัยสำหรับวัยรุ่นและวัยรุ่นหญิงที่ตั้งครรภ์ไม่พร้อม*. (ปริญญาการศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการให้คำปรึกษา บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ)

สรยุทธ จิโรภาส. (2558). *ปัจจัยที่มีผลต่อการทะเลาะวิวาทของนักศึกษาในจังหวัดสมุทรปราการ*. (ปริญญาสังคมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมวิทยา คณะรัฐศาสตร์: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย)

สรวงธร นาวาผล และพรรณี บัวเล็ก. (2561, มกราคม-เมษายน). มุมมองต่อชีวิตและสังคมของเยาวชนที่กระทำผิดกรณียกพวกตีกัน. *วารสารวิชาการบัณฑิตวิทยาลัยสวนดุสิต*, *14*(1), 259-275.

ไหมไทย ไชยพันธ์. (2556, กันยายน-ธันวาคม). ความรู้สึกสอดคล้องกลมกลืนในชีวิต และกลวิธีการเผชิญปัญหา แนวทางในการจัดการกับความเครียดในการปฏิบัติงาน. *Princess of Naradhiwas University Journal*, *5*(3), 151-161.

ภาษาอังกฤษ

American Psychological Association. (2000). *Clinical practice guideline for the treatment of posttraumatic stress disorder (PTSD) in adults*. Washington, D.C: American Psychological Association.

Amstadter, A. B., McCart, M. R., & Ruggiero, K. J. (2007). Psychosocial interventions for adults with crime-related PTSD. *Professional Psychology: Research and Practice*, *38*(6), 640-651.

Bibas, S. (2007). Forgiveness in criminal procedure. *Ohio State Journal of Criminal Law*, *4*(2), 329-348.

Biema, D. V. (1999, March 28). Should all be forgiven?. *Time*, pp. 51-55.

Bies, R. J. (2001). International (in)justice: The sacred and the profane. In J. Greenberg & R. Cropanzano (Eds.), *Advances in organization justice* (pp. 89–118). California: Stanford University Press

Bies, R. J., & Tripp, T. M. (2005). The study of revenge in the workplace: conceptual, ideological, and empirical issues. In S. Fox & P. E. Spector (Eds.), *Counterproductive work behavior: Investigations of actors and targets* (pp. 65–81). Washington, D.C: American Psychological Association.

Creswell, J. W., & Poth, C. N. (2007). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five traditions* (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.

Davis, J. R., & Gold, G. J. (2011). An examination of emotional empathy, attributions of stability, and the link between perceived remorse and forgiveness. *Personality and Individual Differences*, *50*(3), 392–397.

Enright, R. D. (1996). Counseling within the forgiveness triad: On forgiving, receiving forgiveness, and self-forgiveness. *Counseling and Values*, *40*(2), 107-126.

Enright, R. D. (2012). *The forgiving life: A pathway to overcoming resentment and creating a legacy of love*. Washington, DC: American Psychological Association.

Everding, T. R. (2010). *Helping adolescents forgive: the use of forgiveness education at an inpatient mental health facility*. (Degree's Thesis, University of Northern Iowa).

Exline, J. J., Worthington, E. L. Jr., Hill, P., & McCullough, M. E. (2003). Forgiveness and justice: A research agenda for social and personality psychology. *Personality and Social Psychology Review*, *7*(4). 337-348.

Fox, S., Spector, P. E., & Miles, D. (2001). Counterproductive work behavior (CWB) in response to job stressors and organizational justice: Some mediator and moderator tests for autonomy and emotions. *Journal of Vocational Behavior*, *59,* 291-309.

Friese, M., Messner, C., & Schaffner, Y. (2012). Mindfulness meditation counteracts self-control depletion. *Consciousness and Cognition*, *21*, 1016-1022.

Gehm, J. R. (1992). The function of forgiveness in the criminal justice system. *Behavioural and Social Sciences*, *64*, 541-550.

Lazarus, R., & Folkman, S. (1984). *Stress, appraisal, and coping*. New York: Springer.

Lopez, S. J., Pedrotti, J. T., & Snyder, C. R. (2015). *Positive psychology: The scientific and practical explorations of human strengths*. (3rd ed.). California: Sage Publications.

Lundahl, B. W., Taylor, M. J., Stevenson, R., & Roberts, K. D. (2008). Process-based forgiveness interventions: A meta-analytic review. *Research on Social Work Practice*, *18*(5), 465-478.

Malizia, N. (2017). The psychological trauma in children and adolescents: Scientific and sociological profiles. *Sociology Mind*, *7*, 11-25.

McCullough, M. E., Fincham, F. D., & Tsang, J.-A. (2003). Forgiveness, forbearance, and time: The temporal unfolding of transgression-related interpersonal motivations. *Journal of Personality and Social Psychology*, *84*(3), 540-557.

McCullough, M. E. (2008). *Beyond revenge: The evolution of the forgiveness instinct*. San Francisco, CA: Jossey-Bass.

McCullough, M. E., Kurzban, R., & Tabak, B. A. (2013). Cognitive systems for revenge and forgiveness. *Behavioral and Brain Sciences*, *36*(1), 1-15.

McCullough, M. E., Root, L. M., Tabak, B. A., & Witvliet, C. O. (2007). Forgiveness. In C.R. Snyder & S.J. Lopez (Eds.), *The Oxford Handbook of Positive Psychology* (2nd ed., pp. 427-436). New York: Oxford University Press.

McCullough, M. E., & Worthington, E. R. Jr. (1999). Religion and the forgiving personality. *Journal of Personality and Social Psychology*, *67*(6), 1141-1164.

Mullet, E., Barros, J., Usaï, L. F. V., & Neto, F. (2003). Religious involvement and the forgiving personality. *Journal of Personality*, *71*(1), 1-19.

Murphy, J. G. (2003). *Getting even: Forgiveness and its limits*. New York: Oxford University Press.

Paleari, G., Regalia, C., & Fincham, F. D. (2010). Forgiveness and conflict resolution in close relationships: Within and cross partner effects. *Universitas Psychologica*, *9(*1). 35–56.

Parsons, J., & Bergin, T. (2010). The impact of criminal justice involvement on victims' mental health. *Journal of Traumatic Stress*, *23*(2), 182-188.

Peachey, D. E. (1992). Restitution, reconciliation, retribution: Identifying the forms of justice people desire. In H. Messmer and H.-U. Otto (Eds.), *Proceeding of the Academy of Restorative Justice on Trial: Pitfalls and Potentials of Victim-Offender Mediation: International Research Perspectives* (pp. 551-557). NETH: Kluwer Academic Publishers.

Ramdani, Z. (2017, 9-11 October 2017). Forgiving is not only forgetting (Phenomenological study on forgiveness in individual who experiences a friendship conflict). *Paper presented at the ADVED 2017-3rd International Conference on Advances in Education and Social Sciences*, Istanbul, Turkey.

Rye, M. S., Loiacono, D. M., Folck, C. D., Olszewski, B. T., Heim, T. A., & Madia, B.P. (2001). Evaluation of the psychometric properties of two forgiveness scales. *Current Psychology, 20*(3), 260-277.

Strelan, P. (2007). Who forgives others, themselves, and situations? The roles of narcissism, guilt, self-esteem, and agreeableness. *Personality and Individual Differences*, *42*(2), 259-269.

Strelan, P., & Covic, T. (2006). A review of forgiveness process models and a coping framework to guide future research. *Journal of Social and Clinical Psychology*, *25*(10), 1059-1085.

Thompson, L. Y., Snyder, C.R., Hoffman, L., Michael, S.T., Rasmussen H.N., Billings, L.S., ... Roberts, D.E. (2005). Dispositional forgiveness of self, others, and situations. *Journal of Personality*, *73*(2), 313-359.

Toussaint, L., Worthington, E. L. Jr., Tongeren, D.R., Hook, J., Berry, J.W., Shivy, V.A., ... Davis, D.E. (2016). Forgiveness working: Forgiveness, health, and productivity in the workplace. *American journal of health promotion: AJHP*, *32*(1), 59-67

Tripp, T. M., Bies, R. J., & Aquino, K. (2002). Poetic justice or petty jealousy? The aesthetics of revenge. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, *89*(1), 966–984.

Tsang, J.-A., McCullough, M. E., & Hoyt, W. T. (2005). Psychometric and rationalization accounts of the religion-forgiveness discrepancy. *Journal of Social Issues*, *61*(4), 785–805.

Umbreit, M. S., Bradshaw, W., & Coates, R. (1999). Victims of Severe Violence Meet the Offender: Restorative Justice Through Dialogue. *International Journal of Victimology*, *6*(4), 321-343.

Worthington, E. L. Jr. (1998). An empathy-humility-commitment model of forgiveness applied within family dyads. *Journal of Family Therapy*, *20*(1), 59-76.

Worthington, E. L. Jr. (2006). *Forgiveness and reconciliation theory and application*. New York: Taylor & Francis Group.

Zourrig, H., Chebat, J-C., & Toffoli, R. (2015). In-group love & out-group hate? A cross cultural study on customers'revenge, avoidance and forgiveness. *Journal of Business Research*, *68*(3), 487-499.